

Lapsen seksuaalisen hyväksikäytön epäily

SINI VEKAOJA

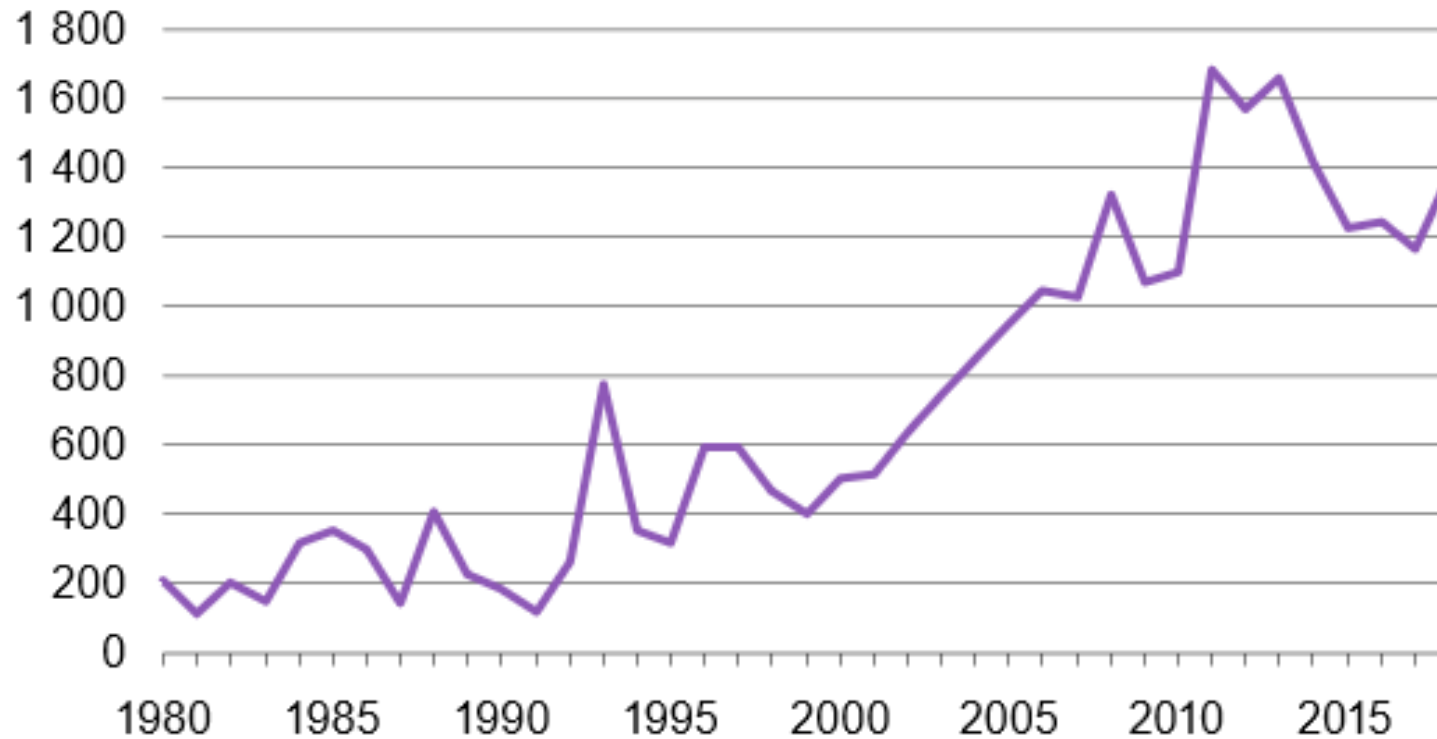
PSYKOLOGI, SEKSUAALITERAPEUTTI

HUS, LASTEN JA NUORTEN OIKEUSPSYKOLOGIAN YKSIKKÖ

THL, BARNAHUS-HANKE

VÄESTÖLIITTO

Lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä kirjattujen rikosilmoitusten määrä 1980–2018 (Tilastokeskus, Rikos- ja pakkokeinotilasto)

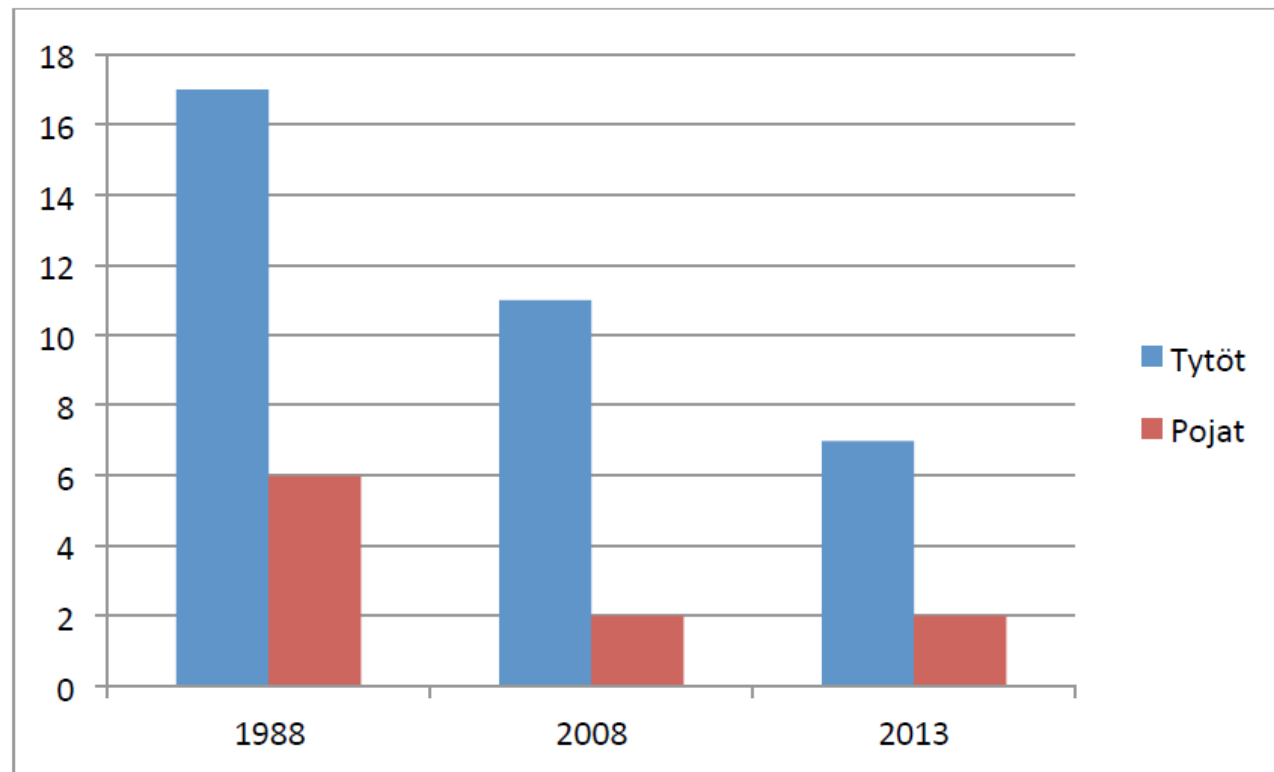

Seksuaalisen hyväksikäytön yleisyydestä

- Epäily / rikosilmoitus ≠ todellinen tapahtuma
- Poliisille ilmoitettujen rikosepäilyjen määrä on selvästi lisääntynyt, mutta lapsiuhritutkimusten mukaan hyväksikäytöksi luokiteltavat seksuaalikoemukset ovat vähentyneet (Ellonen, Fagerlund & Haapakangas 2019)
 - Ellonen, N., Fagerlund M. & Haapakangas M. (2019) Lapsiin kohdistuneiden seksuaalirikosten ilmoitukset kasvussa, uhrikokemukset eivät. Tieto & trendit. Tilastokeskus. <http://tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosten-ilmoitukset-kasvussa-uhrikokemukset-eivat/>
- ▶ toisaalta tiedetään, etteivät kaikki seksuaalirikosepäilyt tule viranomaisten tietoon, näin myös lasten osalta
- Uusimpien kouluterveyskyselyjen (2017 & 2019) mukaan seksuaalinen häirintä erityisesti puhelimen ja internetin välityksellä seksuaalista hyväksikäyttöä huomattavasti yleisempää.
- Seksuaalisen hyväksikäytön uhri on yleisimmin teini-iässä oleva tyttö ja hyväksikäyttäjä perheelle tai nuorelle tuttu, mutta ei biologisessa suhteessa oleva henkilö, useimmin mies.
- Etenkin perheen sisäiset hyväksikäyttötapaukset ovat harvinaisia ja biologisen suhteen on todettu olevan hyväksikäytöltä suojaava tekijä. (Lapsiuhritutkimukset 2008, 2013, kouluterveyskysely).

Seksuaalinen hyväksikäyttö

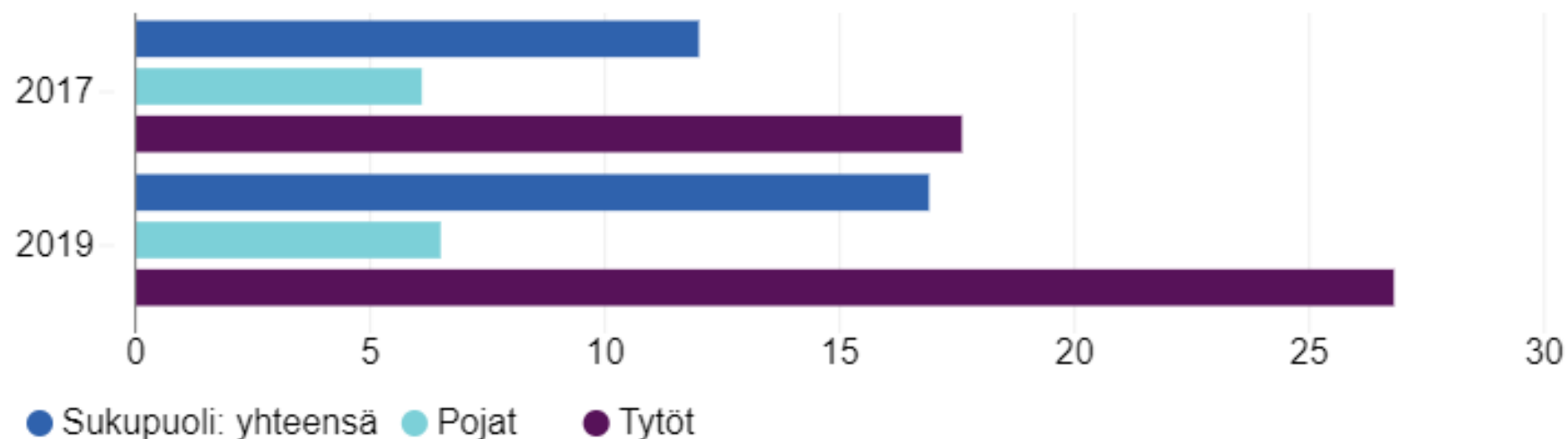
(Lapsiuhritutkimus 2013)

Kuvio 15. Aikuisen kanssa koettujen seksuaalikokemusten esiintyvyyys 9.-luokkalaisten keskuudessa vuosina 1988, 2008 ja 2013, %.

Indikaattori: Kokenut seksuaalista häirintää puhelimesta tai internetissä vuoden aikana, %

Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat kokeneet häiritsevää seksuaalista ehdottelua tai ahdistelua puhelimesta tai internetissä viimeksi kuluneen 12 kuukauden aikana.

Miten toimia, jos epäily seksuaalisesta hyväksikäytöstä herää?

- Tällöin on tärkeää, ettei jää asian kanssa yksin, vaan on hyvä konsultoida asiaan perehtyneitä viranomaisia.
- Lapsen spontaanit puheet ja lapsen kanssa käydyt keskustelut tulee **kirjata ylös** sanatarkasti, myös siltä osin, mitä ja miten lapselta on asiasta kysytty.
- Lasten ja perheiden parissa työskentelevien henkilöiden on viivytyksettä velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus sekä rikosilmoitus poliisille, mikäli herää epäily lapsen seksuaalisesta hyväksikäytöstä.
 - ▶ Lastensuojelulain 5 luvun 25 §:n mukainen velvollisuus ilmoittaa asiasta poliisille salassapitosäädösten estämättä.
 - ▶ Jo epäily riittää ilmoituksen tekemiseen, asiaa ei voi eikä pidä selvittää itse.

Tärkeää pyrkiä pysymään rauhallisena

- Aihepiiri herättää tunteita
- Hyvä pitää mielessä, että kyseessä on epäily
 - ▶ Etenkin pienten lasten kohdalla usein lukuisia vaihtoehtoisia selityksiä
 - ▶ esim. seksuaalisävytteisen oireilun taustalla on useimmiten seksuaalista hyväksikäyttöä todennäköisempiä syitä
 - ▶ esim. pitkittynyt stressi, muu trauma, muutokset elämäntilanteessa kuten vanhempien ero, altistuminen seksuaaliselle materiaalille tai ympäristölle, neuropsykiatriset syyt, fyysinen väkivalta

Työntekijän monenlaiset tunteet ja ajatukset

- ▶ On tavallista, että myös työntekijässä herää reaktioita
 - ▶ hengitä, paina jalat lattiaan, juo lasi vettä, hae rauhallisuuden tunnetta
- ▶ Hae tukea työyhteisöstä, työnohjauksesta, konsultoi, käsittele kuulemaasi
- ▶ Ohjaa lapsi tai nuori tarvittaessa tuen ja hoidon piiriin
- ▶ On suuri luottamuksen osoitus, jos lapsi tai nuori avautuu sinulle
- ▶ **Uskalla olla hetkessä läsnä ja tee parhaasi!**

Miten kohdata ja tukea seksuaalista väkivaltaa kokenutta lasta tai nuorta?

- ▶ Arjen jatkuvuuden turvaaminen
- ▶ Läsnäolo ja kiireetön tunnelma
- ▶ Psykoedukaatio, validointi
- ▶ Ympäristön suhtautumisella on oleellinen merkitys lapsen tai nuoren selviytymisen kannalta
 - kokemus siitä, että tulee kuulluksi ja otetaan todesta
 - kokemus siitä, että kuulija kestää kerrotun asian, ei vähättele tai toisaalta liikaa dramatisoi
 - ei tarvitse löytää sanoja lohduttaakseen, usein kuuntelu riittää
 - nuoruuskäiseltä voi kysyä, mikä häntä auttaisi juuri tällä hetkellä eniten

Toipuminen on mahdollista

Kuva Pixabay

Kuin vuorelle kiipeämisessä...

Suoraan ylös kiipeäminen yksin voi olla haastavaa ja tuntua mahdottomalta...

Mutta jos kiipeää sopivassa tahdissa yhdessä tukea antavien ihmisten kanssa, voi hyvin onnistua...

Psykoedukaatio lapselle, nuorelle ja läheisille

- ▶ Oikeaa tietoa, ikätaso huomioiden
 - ▶ koetusta tapahtumasta, sen yleisyydestä, reagoitavoista, seurauksista, selviytymisestä, rikosprosessista, omista oikeuksista
- ▶ Tietoa siitä, miten lapsilla ja nuorilla on tapana reagoida vaikeisiin ja pelottaviin tapahtumiin
- **Reaktioiden normalisointi**
 - **On tavallista reagoida, mitään vaarallista ei tapahdu ja apua on saatavilla**
- ▶ Tietoa traumamuistuttajista
 - ▶ ihmiset, paikat, asiat, hajut jne.
- ▶ Tietoa, miten reaktioita voi pyrkiä hallitsemaan
- ▶ Tietoa saatavilla olevasta hoidosta

Validointi

"Ymmärrän, että se mitä tapahtui saa sinut vihaiseksi. Kaikki tunteet ovat sallittuja."

"Sanoit, että haluaisit unohtaa koko tapahtuman, etkä halua puhua siitä. Ymmärrän sen hyvin. Siitä ei tarvitse nyt puhua."

- ▶ Lapsen kokemuksen ja tunteiden oikeaksi vahvistaminen
- ▶ Hyväksynnän ja ymmärryksen ilmaiseminen
- **todesta ottamisen, nähdynksi ja kuulluksi tulemisen kokemus**

"Kerroit siitä, että.. Ja voin oikein hyvin ymmärtää, että sinusta tuntuu tuolta!"

"Ymmärrätkö oikein, että sinusta tuntuu, että...?"

"Näen, että sinusta tuntuu tosi pahalta ja vaikealta. Se on ihan ok, saa tuntua siltä!"

- Kun halu auttaa on voimakas, saatamme kiirehtiä ratkaisemaan asioita ja antamaan neuvoja ehkä ottamatta huomioon, että tunteiden on annettava olla. Niille kannattaa antaa aikaa.

Voimavarojen ja toivon vahvistaminen

Vahvista sitä, missä lapsi tai nuori on hyvä, mistä nauttii ja saa hyvää oloa, mitä toivoo

Olet erityinen, ihana, ainutkertainen, vahva, arvokas ihminen

Toivottomuusnäkökulmasta toivoon, mistä tahansa kokemuksesta voi toipua!

Kuva Pixabay

"Maailma on minun,
maailma on sinun
Maailma on tehty
meitä varten
Jokainen tänne
jonkun jäljen jättää" -
-Haloo Helsinki